

Bestandsplan elg 2022 - 2026 for Vest-Torpa storvald

27. mai 2022

Forord.

Frem til 2006 ble elgforvaltningen styrt av myndighetene i samarbeid med rettighetshaverne (grunneierne). Deretter organiserte rettighetshaverne seg i elgvald, og disse fikk ansvar for å forvalte hjorteviltstammen. De to første forvaltningsplanene strakte seg over treårsperioder (2006 – 2008, 2009 – 2011). Etter ønske fra myndighetene ble de nye planperiodene fem år (2012-2016 og 2017-2021).

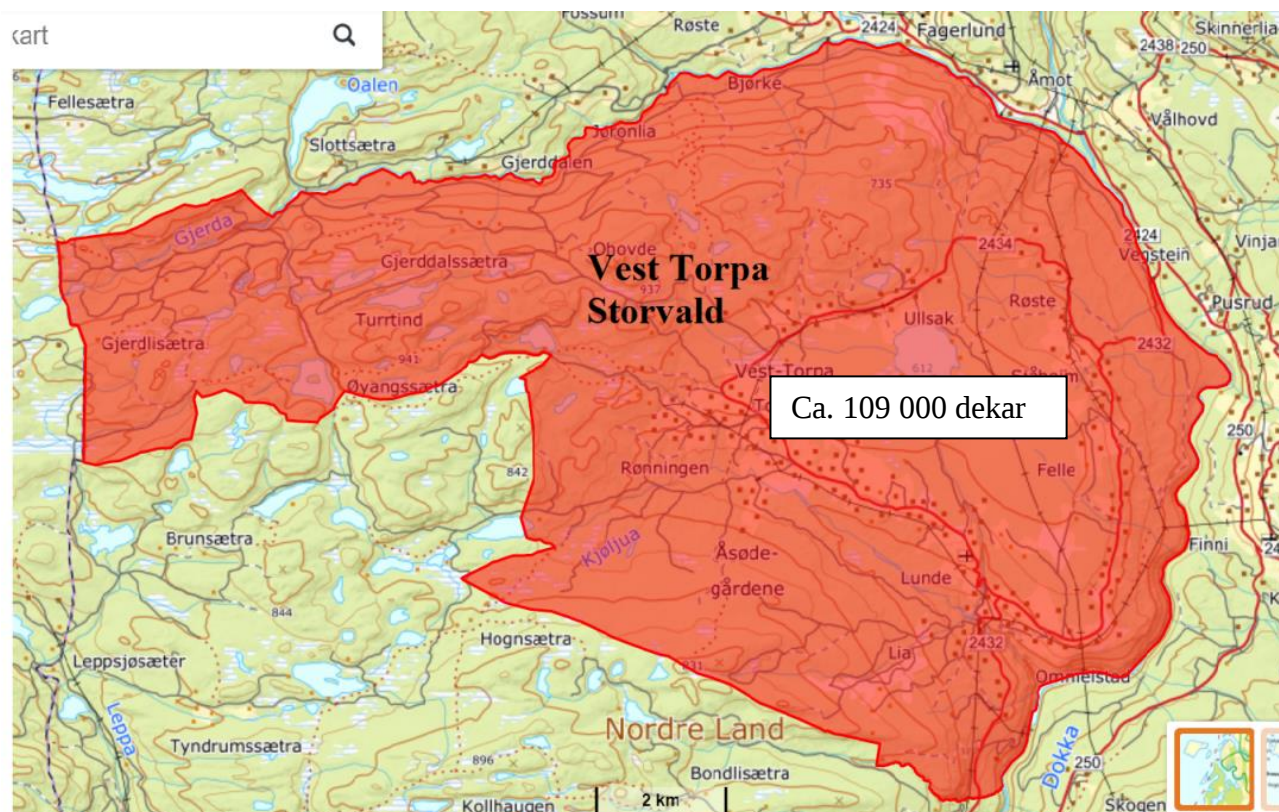
I Nordre Land forsøker de seks valdene å samordne forvaltningen hvor bl.a. avskyting, slaktevekter og ”sett elg” blir gjenstand for nøye vurderinger. Det er viktig å betrakte et større areal i en helhetlig sammenheng for å vedta riktige målsetninger og tiltak som gir ønsket resultat.

Rettighetshavere på Vest-Torpa har med basis i opparbeidet god kjennskap til elgstammen, nødvendige faglige kompetanse og erfaringer fra forvaltning gjennom mange år utarbeidet en forvaltningsplan med felles grunnprinsipper med øvrige vald i kommunen. Omfattende statistikk og flere runder med beiterregistreringer er benyttet i vurderingene.

Bestandsplanens område og størrelse.

Dette er en bestandsplan for Vest-Torpa storvald, som består av Vest-Torpa grunneierlag SA og Gjærlia vest.

Det totale arealet på valdet er ca. 109 000 dekar.
Kartutsnitt viser yttergrenser for hele valdet.

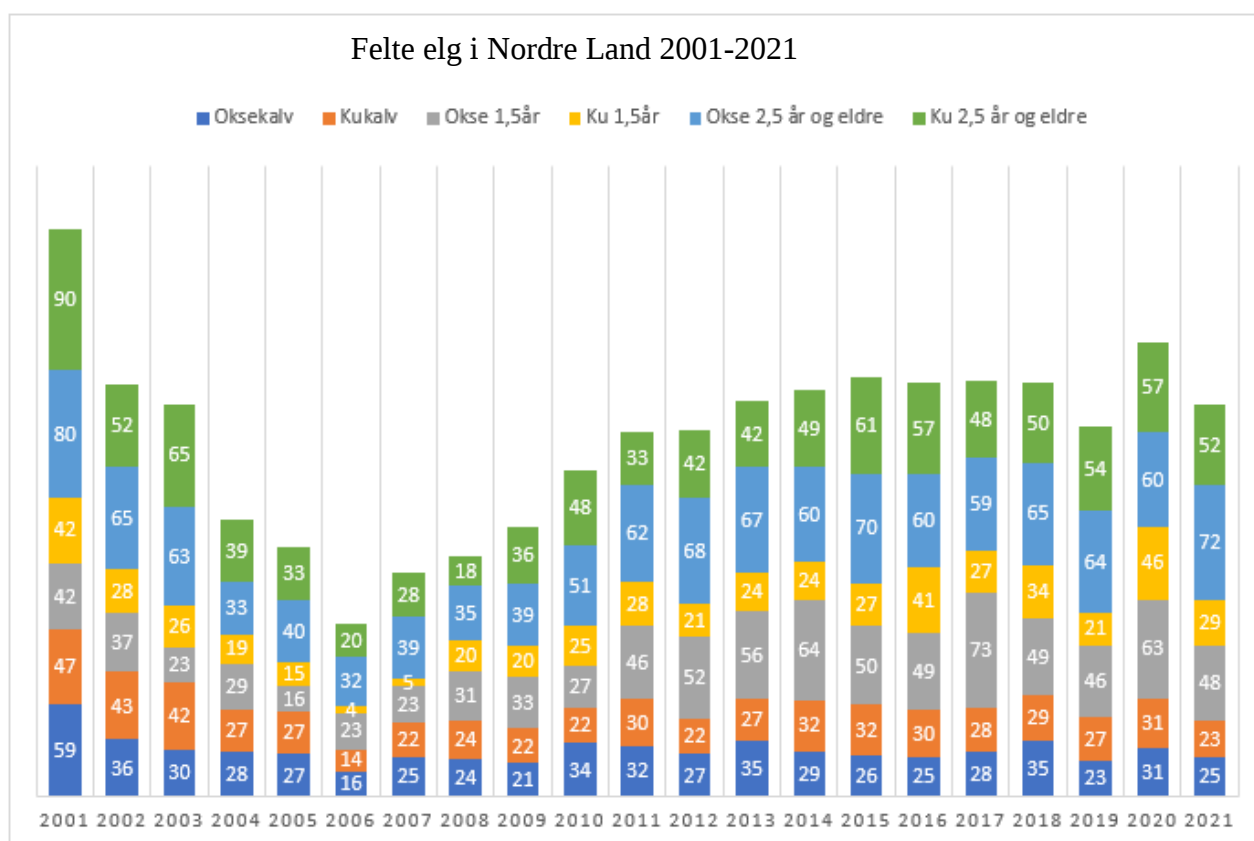

Figur 1

Bakgrunnsdata og bestandsdata.

Historisk utvikling:

Tilbake i 1955 ble det skutt kun 18 elger i Nordre Land kommune. I siste halvdel av forrige århundre økte elgstammen kraftig, og i 2001 ble det skutt hele 360 dyr i vår kommune. Deretter gikk avskytingen dramatisk ned til i overkant av 100 dyr, for så å stige de senere år opp mot 260 dyr.

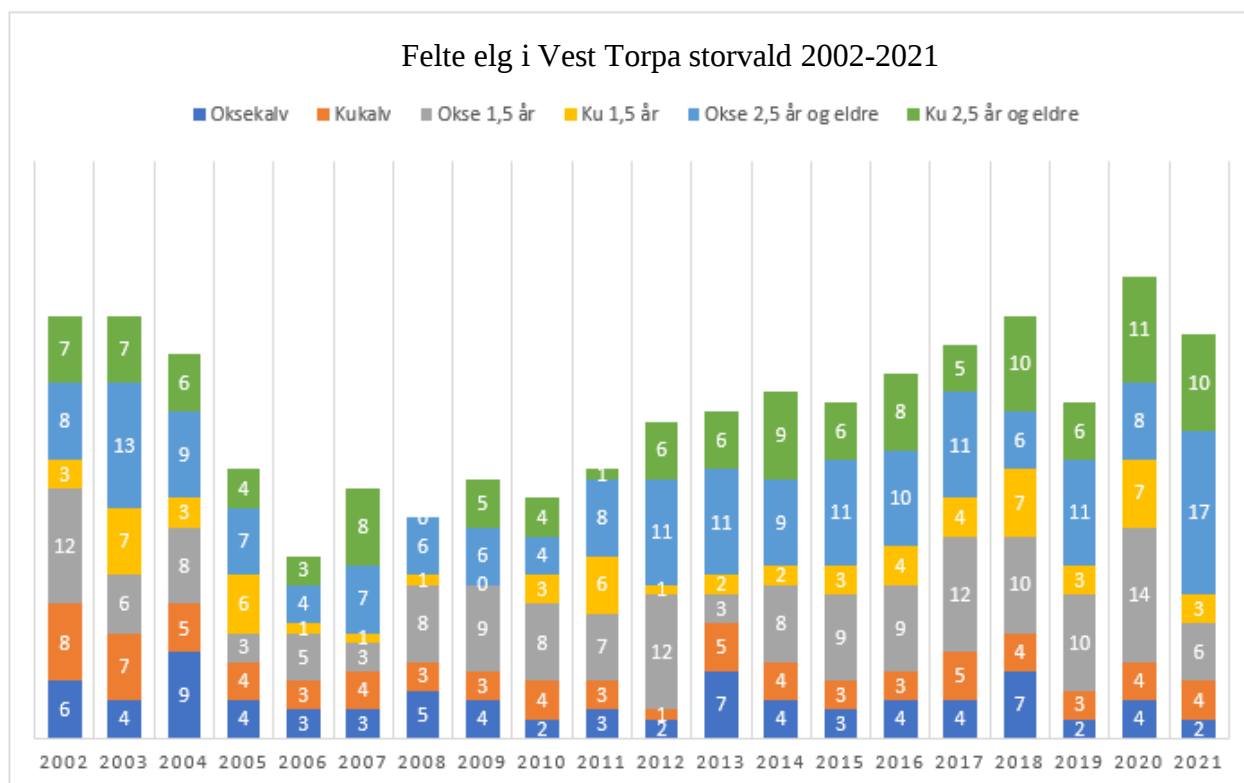
Figur 2

Tabell viser felte elg og antall jegerdager i Vest Torpa storvald 2002-2021.

Jaktår	Oksekalv	Kukalv	Okse 1 ½ år	Ku 1 ½ år	Okse 2 ½ år og eldre	Ku 2 ½ år og eldre	Sum felte	Antall jegerdager
2002	6	8	12	3	8	7	44	579
2003	4	7	6	7	13	7	44	555
2004	9	5	8	3	9	6	40	598
2005	4	4	3	6	7	4	28	481
2006	3	3	5	1	4	3	19	535
2007	3	4	3	1	7	8	26	419
2008	5	3	8	1	6	0	23	469
2009	4	3	9	0	6	5	27	522
2010	2	4	8	3	4	4	25	413
2011	3	3	7	6	8	1	28	514
2012	2	1	12	1	11	6	33	488
2013	7	5	3	2	11	6	34	578
2014	4	4	8	2	9	9	36	487
2015	3	3	9	3	11	6	35	553
2016	4	3	9	4	10	8	38	349
2017	4	5	12	4	11	5	41	303
2018	7	4	10	7	6	10	44	433
2019	2	3	10	3	11	6	35	440
2020	4	4	14	7	8	11	48	508
2021	2	4	6	3	17	10	42	466

Figur 3

Etter stor avskyting i 2002 – 2004 med 40 dyr eller mer, lå avskytingen mellom 25 og 28 dyr frem til 2012. Da økte fellingen i takt med økte kvoter, og lå i snitt på 36 dyr og i tråd med målsettingen. Siste planperiode 2017-2021 økte tildelingen av dyr med 20% og fellingsresultatet tilsvarende. I snitt ble det felt 42 dyr pr. år i siste planperiode.

Figur 4

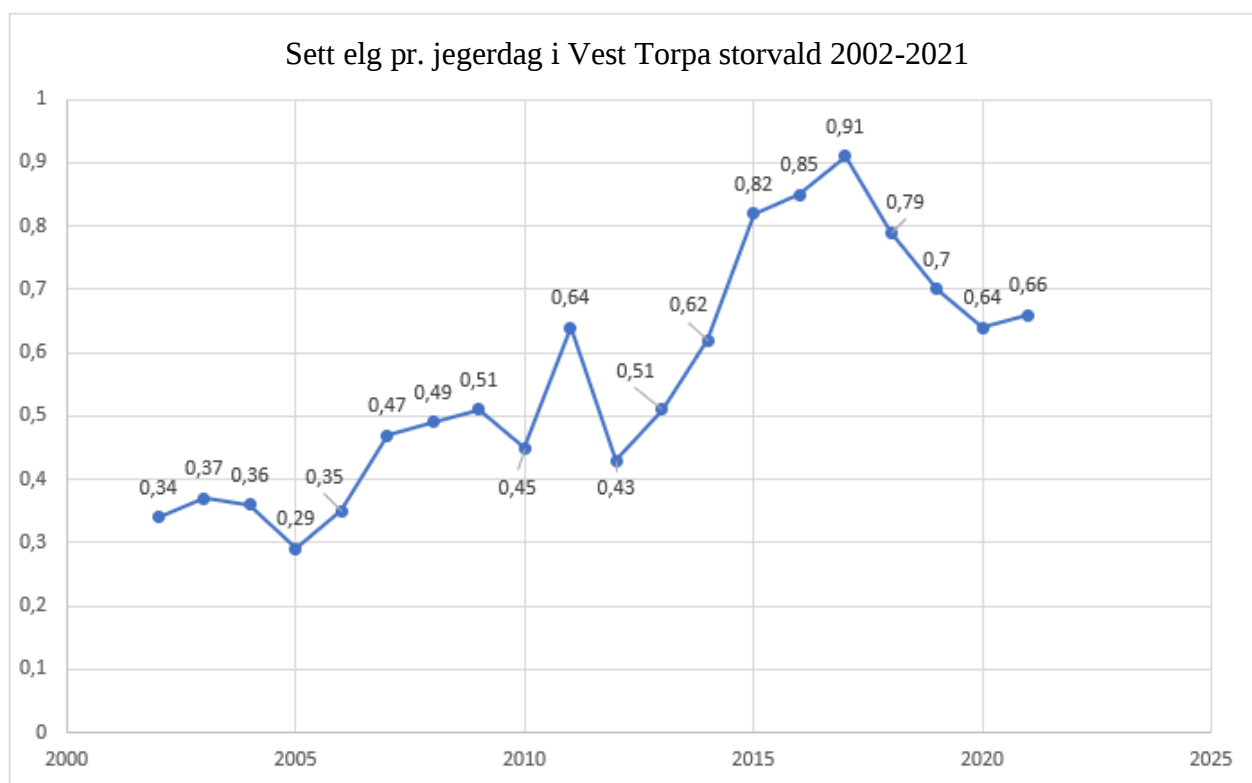
Bestandsutvikling.

Sett elg

Nedenfor (figur 4) vises tabell og graf som viser at sett elg per jegerdagsverk de siste 20 årene. Fra 2002 til 2017 økte dette fra 0,34 til 0,91, men kurven har deretter falt ned igjen og flatet ut til 0,64 (2020) og 0,66 (2021).

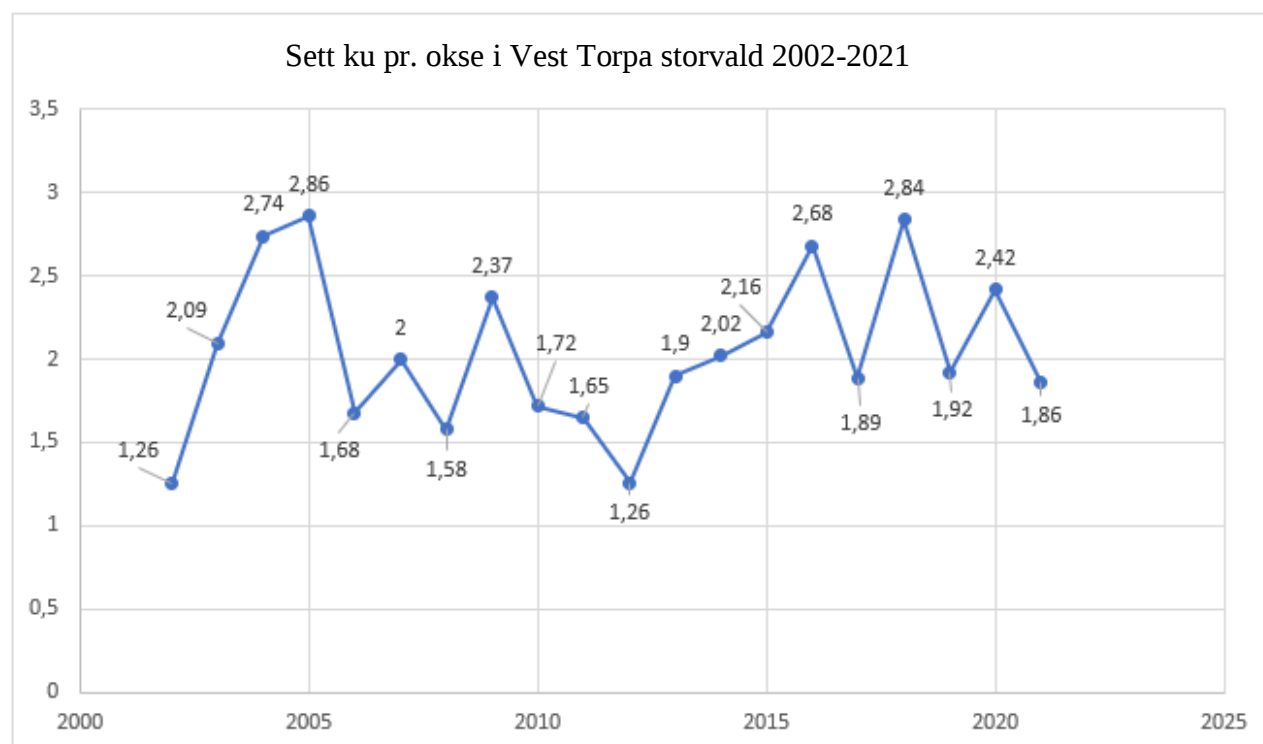
Tallene er fortsatt noe høyere sammenlignet med tilstøtende områder.

Likevel viser trolig dette at stammen er redusert noe, og i tråd vår intensjon og tildelinger.

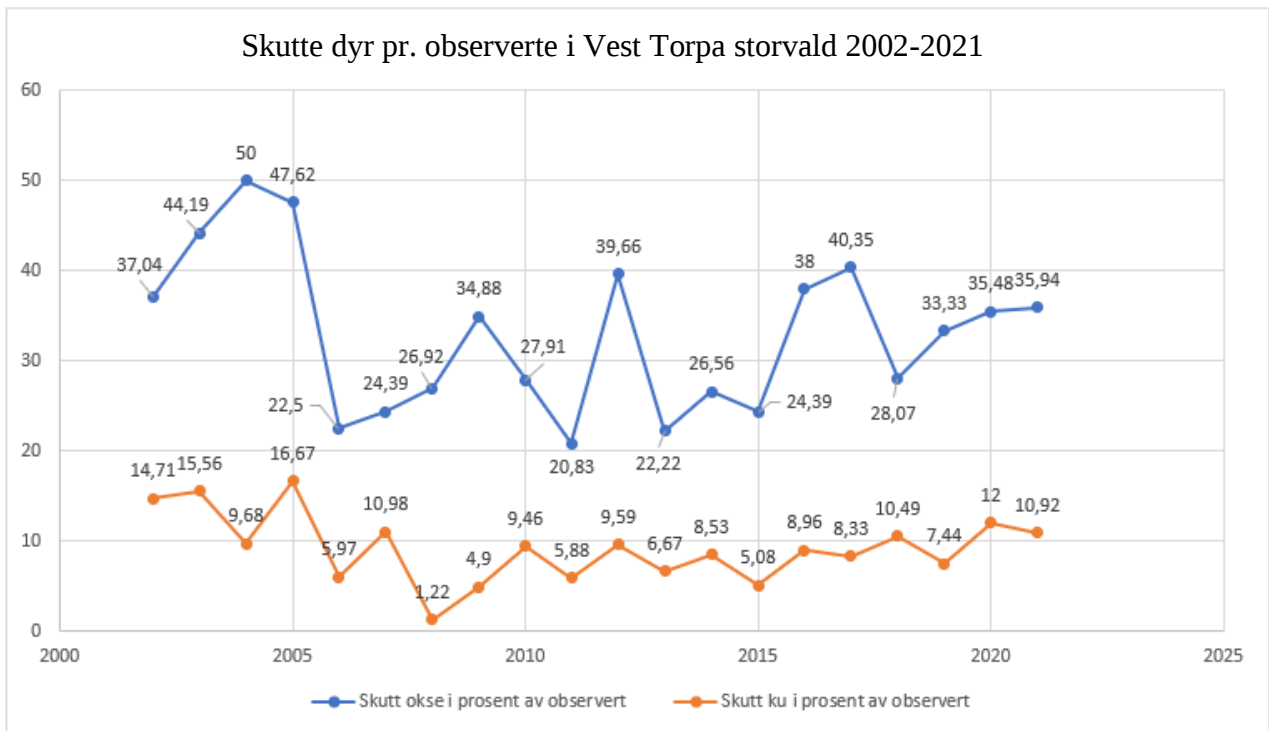

Figur 5

Antall sette kuer per okse (figur 5) har variert fra 1,86 til 2,84 i siste planperioden og gir ikke noe stabil trend de siste år. Det skytes (figur 6) i snitt ca. 10% av sette hunndyr, og ca. 35% av sette hanndyr. Det er altså relativt store forskjeller i avskyting på hunndyr og hanndyr ut fra sette dyr.

Figur 6

Figur 7

Slaktevekter.

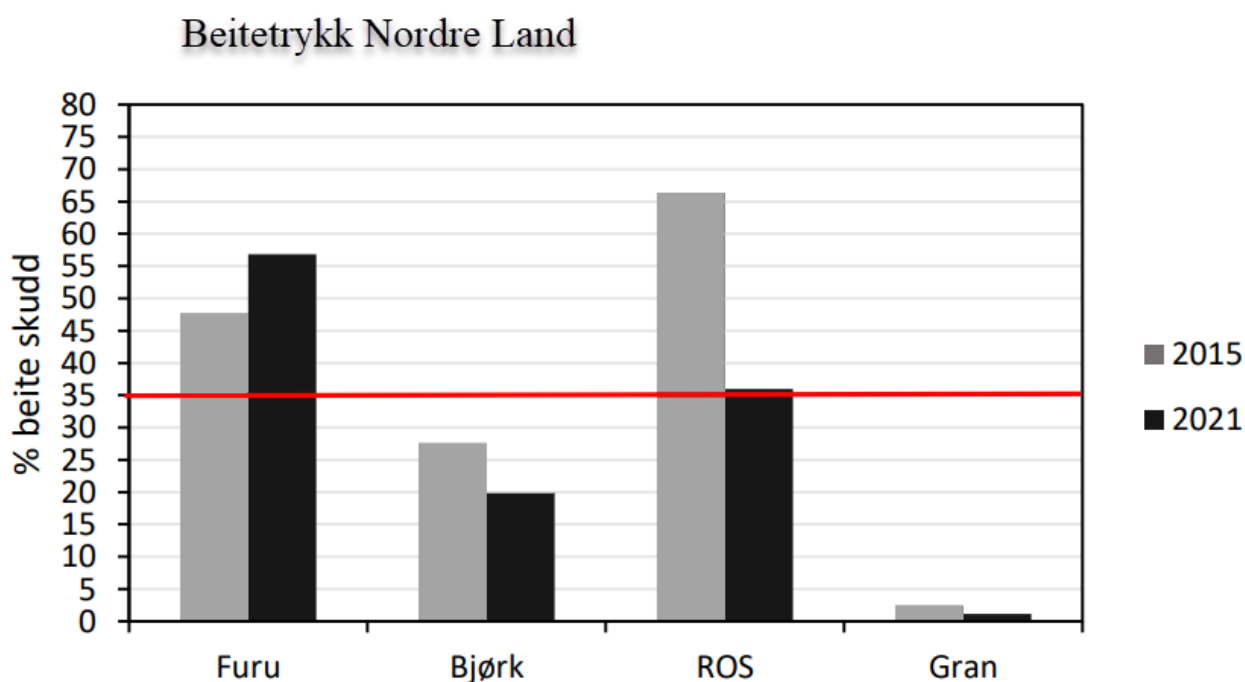
Slaktevektene (figur 7) er relativt stabile, men det er målt nedadgående trend hos kalver de siste to årene. Antallet skutt dyr pr. år i statistikken er lav og gir trolig ikke helt korrekte målinger. Elgstammen på Vest-Torpa oppfattes som sunn og god. Det er således ingen sterke tegn til at stammen er større enn beitet gir grunnlag for.

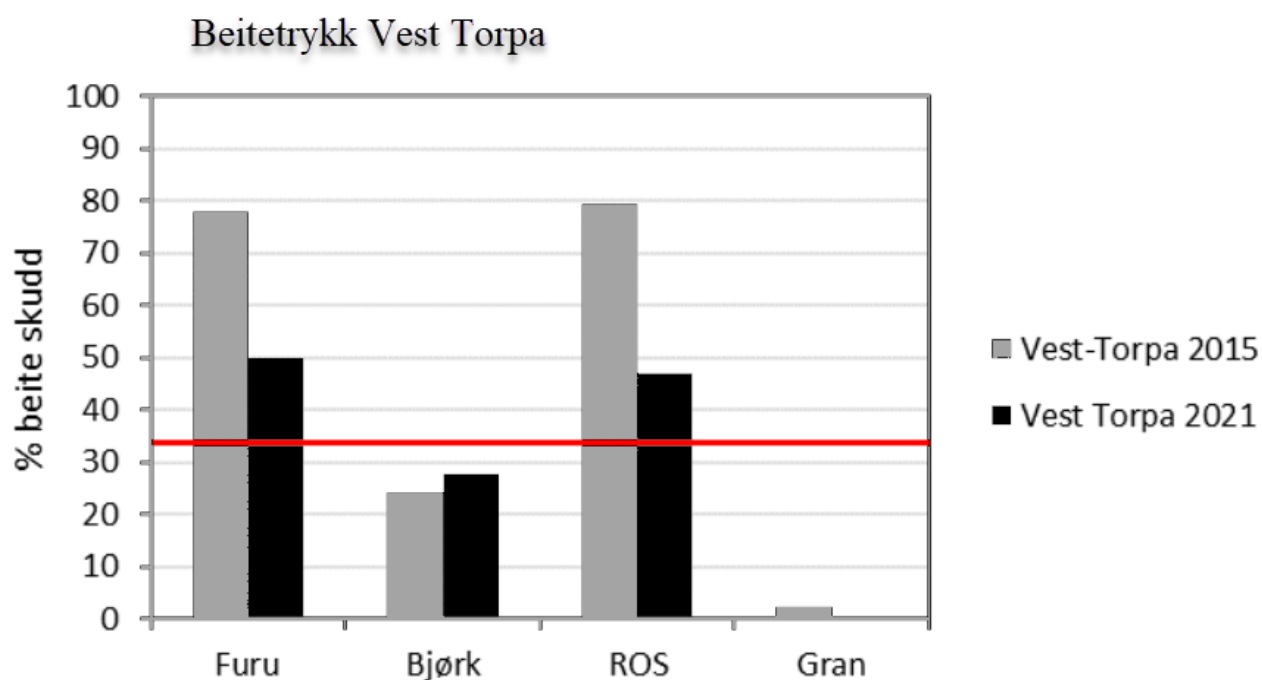
Figur 8

Beitetaksering.

Det ble i 2005 utført en grunnlagstakst av beite, som er fulgt opp med overvåkningstakster i 2009 og 2011. Disse takstene ble utført av lokale folk. I 2015 og 2021 ble Faun Naturforvaltning AS leid inn for å lage en ny beitetakst i kommunen. Resultatene viser som for tidligere takster at beitetrykket i kommunen er noe høyt på enkelte planter (figur 8), men at beitetrykket på Vest Torpa er redusert (figur 9) fra 2015 til 2021. Se figur under, der rød linje viser anbefalt maks nivå for bærekraftig utvikling i beitet.

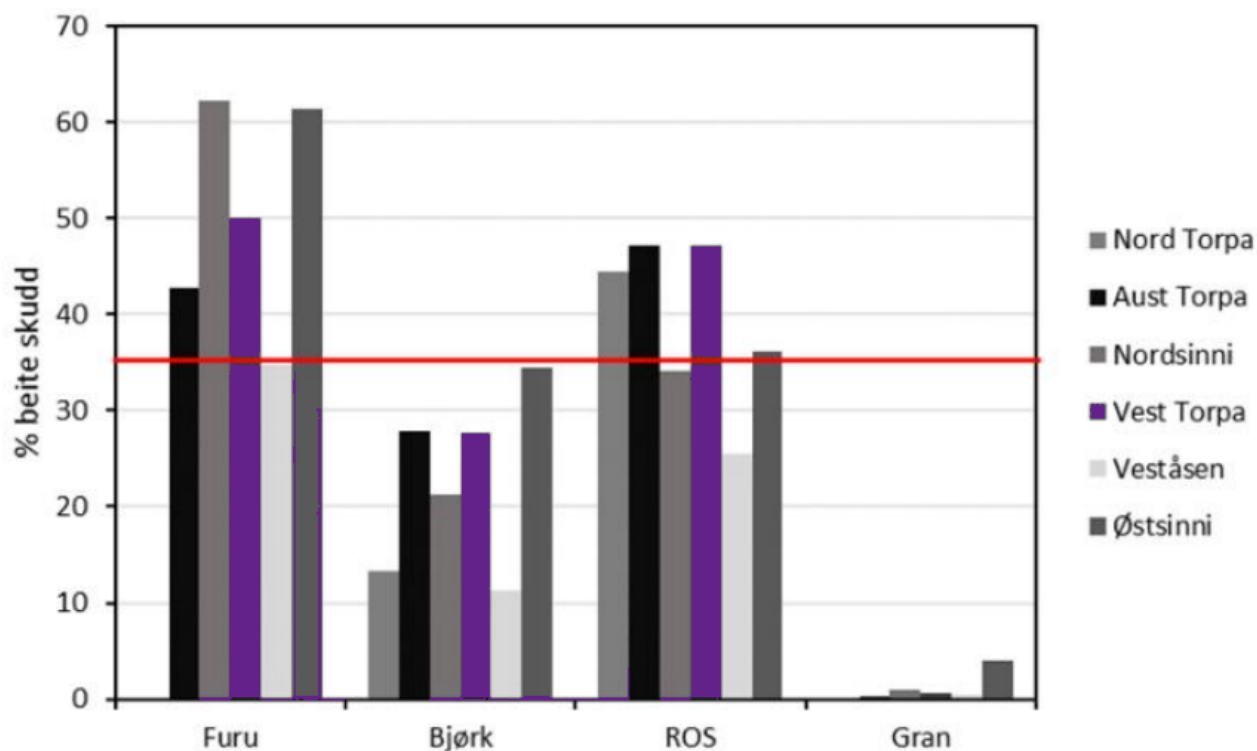
Figur 9

Figur 10

Taksten i 2021 viser i figuren under at Vest-Torpa fortsatt har noe beiteskader på de feltene som ble undersøkt. Skadene er høyest i kommunen når de gjelder ROS-arter, men er likevel nær halvert fra 2015. Skadene på furu kan få betydelige økonomiske konsekvenser for de berørte skogeiere. Imidlertid er det relativt lite furuarealer i valdet, og arter som ROS har liten skogøkonomisk verdi.

Beitetrykk Nordre Land, fordelt alle vald

Figur 11

Beitetaksten viser isolert sett et noe høyt beitepress på de takserte flatene. Imidlertid har nå beitetakstene vist høyt beitepress i over 15 år uten at det har sett ut til å ha negative konsekvenser på elgbestandens kondisjon og kvalitet. Slaktevektene ligger stabilt på et bra nivå. Det tyder på at elgen likevel har tilstrekkelig tilgang på vinterbeite selv om beitetaksten viser for høyt beitepress på prøveflatene.

Av hensyn til skogbruket kunne nok elgbestanden vært redusert noe, men tømmeravvirkningen i området er høy, og har steget de siste årene. Det tilsier at det vil være god tilgang på nytt beite fremover også. For å stimulere til mer elgbeite kan det gjøres enkle tiltak i forbindelse med ungskogpleie, som å spare lauv i kantsoner og utføre toppkapping av lauvtrær og furu i stedet for å skjære ned hele treet.

Målsetting og resultater for tidligere perioder.

2004-2005:

I avskytningsplanen for perioden 2004-2005 kunne det skytes 90 dyr. Det ble skutt 66 dyr. Dette gir en fellingsprosent på 73,4.

- Av dette kunne det skytes 22,5 % eldre okser, 2 ½ år og eldre. Resultatet ble 23,2 %.
- Av eldre ku, 2 ½ år og eldre, skulle det skytes 15 %. Her ble resultatet 15,8 %.
- Av ungdyr og kalver skulle det skytes minimum 62,5 %, og av dette skulle 30 % være kalv. Det endelige resultatet ble 61 % kalver og ungdyr, og av disse var 31,5 % kalv.
- I perioden 2004-2005 er det 3729 dekar bak hvert skutt dyr.

Statistikken viser at i forhold til avskytningsplanen for perioden 2004-2005, har man klart å treffe planen nærmest perfekt. Avvik på 0,7 % for eldre okser og 0,8 % for eldre ku. Når det gjelder ungdyr/kalv er det et avvik på 1,5 % i forhold til planen. Det ble skutt 29,5 % ungdyr og 31 % kalv.

Om vi sammenligner oss med nabovaldene Aust-Torpa og Nord-Torpa, viser tallene at det er skutt så mye som 24,3 % eldre ku på Aust-Torpa, 18,9 % Nord-Torpa, mens det altså kun er skutt 15,8 % med eldre ku på Vest-Torpa. Denne store og betydningsfulle forskjellen har mer eller mindre vært slik i over ti år.

Areal bak hver skutte elg:

Aust-Torpa 6756 dekar

Vest-Torpa 3729 dekar

Nord-Torpa 5822 dekar

2006-2008:

Det var et ønske om å øke bestandsstørrelsen planperioden. Vårt langsiktige mål er å kunne felle et dyr per 3000 dekar. Etter klage til fylkesmannen over kommunens tildeling av kun 24 dyr årlig, fikk valdet tildelt **38 frie dyr** i henhold til innlevert bestandsplan.

Resultatet ble **68** dyr felt i perioden. Det gir en fellingsprosent på 61 % og ca. 5200 dekar bak hvert dyr. Dersom man regner ut fellingsprosenten ut fra tildelte dyr som var 89, blir denne betydelig høyere, nemlig 76,4 % og er mer relevant å vurdere elgstammen ut fra.

For å prioritere å nå "fordelingsmålene" i planen valgte Valdstyret (på vegne av rettighetshaverne) det siste året i treårsperioden bl.a. ikke å dele ut voksne kuer. Dette var et helt nødvendig tiltak for å klare å nå målet i planperioden, selv om avskytingen naturlig nok ble redusert, avkastningen til rettighetshaverne lavere og jaktopplevelsen for jegerne langt fra optimal med en meget stor andel ungdyr på kvota. Det nådde valdet til slutt temmelig bra og fordelingen ble slik etter tre år:

- 17,4 % eldre hunndyr
- 24,6 % eldre hanndyr
- 58 % kalv/ungdyr
- 31,9 % kalv

Korrigert for okser med 1 tagg på hver side, vil kalv/ungdyr øke til 60,9 % og eldre hanndyr reduseres til 21,7 %. Totalt ble det felt 63,8 % hanndyr og kun 36,2 % hunndyr. Disse resultatene (fordelingen mellom dyrekategorier) er i tråd med godkjent bestandsplan og ble oppnådd gjennom sterk styring av utdelingen av elgkvoter til jaktlagene.

2009 – 2011:

Utdelt 99 dyr totalt. Det ble felt 78 dyr, dvs. 79 %.

Fordeling: 19 eldre okser (24 %)
 10 eldre ku (13 %)
 31 åringer (40 %)
 18 kalver (23 %)

Dersom vi korrigerer for regler i driftsplanen for vekt (smådyr) og tagger blir prosentfordeling slik:

Eldre okse 19 %
 Eldre ku 6 %
 Smådyr 51 %
 Kalv 23 %

Dvs. at halvparten av kuene ble felt som smådyr, - og betyr at mange små hunddyr er tatt ut til fordel for større mer produktive kvalitets-kyr. Det var i perioden 4 kuer og 1 kalv som var registrert som fallvilt. Vest-Torpa storvald har dermed kommet svært nær målsetningene som var lagt og de tildelinger som ble gitt fra myndighetene.

2012 – 2016:

Når det gjelder avskytingsprofilen har vi i perioden lyktes svært godt i forhold til målene.

Fellingsresultat Vest-Torpa storvald 2012-2016					
	Målsetting	Ant. dyr tildelt	Antall felt	Fordeling felte	Fordeling felte av tildelte
Eldre Ku	15,0 %*	27	35	19,4 %	19,9 %
Eldre Okse	25,0 %*	45	52	28,9 %	29,5 %
Ungdyr	40,0 %	72	53	29,4 %	30,1 %
Kalv	20,0 %	36	36	20,0 %	20,5 %
Totalt	100,0 %	180	176	97,8 %	100 %

Ut fra statistikken ble det høyere andel voksne dyr enn målsetningen, samtidig som andel ungdyr ble lavere enn målet. Men dette skyldes i all hovedsak tildelingen av smådyr-kvote som inkluderer både ungdyr og eldre dyr under vektgrensene. I statistikken kommer nemlig alle felte dyr på 2,5 år og eldre i kategorien voksne, selv om vekta er under vektgrensene som gjør at de blir klassifisert som smådyr i våre kvoter. En rask vurdering av antall smådyr på over 1,5 år tyder på at de 19 voksne dyrene utover kvota i siste 5-årsperiode (i forhold til utdelt kvote) i virkeligheten er smådyr.

Kalvandelen på 20% er helt presis som målsettingen.

Vi anser oss totalt sett meget godt fornøyd med avskytingen.

2017 – 2021:

Statistikk viser at det er avskyting siste 5 år er tilfredsstillende og viser kun´ små avvik når man kategoriserer etter eldre okse, eldre hunddyr, smådyr og kalv.

- 16,3 % eldre hanndyr Målsetting 20%
- 13,0 % eldre hunddyr Målsetting 15%
- 52,5 % smådyr Målsetting 50%
- 18,3 % kalv Målsetting 15%

Vi ser også denne perioden det samme som tidligere, et betydelig antall eldre dyr blir klassifiseres som smådyr, ca. 40% de to siste år. Dette gjør selvsagt utslag i statistikk som viser biologisk alder. Av dyr f.o.m. 1,5år og oppover, så har det blitt skutt ca. 45% mer hanndyr enn hunndyr, noe som bør være grunnlag for tiltak i kommende plan.

Målsetting for kommende periode.

Valdet skal i sitt arbeide bidra til en langsiktig forvaltning av elgstammen med best mulig reproduksjon og avkastning i forhold til leveområdets bæreevne og skader på jord og skogbruk. Det biologiske mangfoldet må ivaretas, og forvaltningen må legges opp slik at vi i størst mulig grad får en sunn og attraktiv lokal elgstamme.

Vårt langsiktige mål er å kunne felle ca. 40-45 dyr årlig, dvs. ca. 2500 dekar per elg. Det er også et mål å opprettholde slaktevektene vi har, og fortsatt ha en sunn elgstamme. Vårt mål for vekter slik:

Kalv: 60 kg / 70 kg (hunn / hann)

Ungdyr: 130 kg / 145 kg (hunn / hann)

Voksne: 170 kg / 215 kg (hunn / hann)

Mål for samarbeid med nabovald.

Elgforvaltningen må legges opp slik at en ser større områder i sammenheng. Alle valdene i kommunen er blitt enige om noen prinsipper som en skal forholde seg til ved utarbeidelse av ny plan. Vest-Torpa storvald har et mål om å få en mest mulig lik plan med resten av Torpa.

Elgstammens leveområde over året betyr at vi også må samarbeide med våre naboer i nord, da det er dit elgstammen hovedsakelig trekker vinterstid. Forvaltningen i store områder nordover er helt tråd med den vi legger opp til her i Vest-Torpa, og det er nær kontakt med rettighetshavere der.

Straffereaksjoner ved felling av feil dyr.

Vest Torpa storvald med underliggende grunneierlag og jaktlag vil ha sine straffereaksjoner for feilskyting.

Oppsyn.

Vest Torpa storvald skal ha felles oppsyn for alle jaktfelt og områder.

Beitetaksering.

Målet er å ha en beitegrad på maks 35 % på hver av beitegruppene. Her ligger valdet noe høyere ved siste registrering, men trenden har vært nedadgående.

Viltulykker.

Det er registrert et fåtall bilulykker der elg er involvert. Det er et mål å holde disse så nær null som mulig

Jakttider.

Det er jakt frem tom 23.12 i valdet, men grunneierlaget berammer sine jakttider i årsmøte, innenfor nasjonale bestemmelser. Det gir økte muligheter for å ta ut "skade-elg" og samtidig øke avskytingsprosenten i forhold til utdelt kvote.

Annet.

Slakteavfall må håndteres på en slik måte at det ikke forurensrer vann og vassdrag. Det skal heller ikke bli liggende ved ferdselsårer slik at det er til sjenanse for andre. Fallvilt og trafikkskader tas hånd om av viltneimda.

Avskytingsstrategi for kommende periode.

Våre mål kan oppnås gjennom å felle flere unge og relativt små dyr, samtidig som de eldre og mer produktive dyrene spares. Dette kan være er vanskelig å gjennomføre, bl.a. fordi jegerne vil unngå å ha kvoter med mange ungdyr. Og aldersbestemmelse av ungdyr oppleves som vanskelig i jaktsituasjon, og jegerne er således negative til store ungdyrkvoter.

Smådyr vil i kommende periode være åringsokser på 1,5år og kviger (ungdyr) samt eldre hunndyr som har vekter under 160 kg. Vi har erfart med denne ordningen at jegerne i større grad tør å skyte kviger. Mange av kuene som ble skutt var nemlig smådyr. Dermed spares flere av de større og mer produktive dyra. Gjennom smådyrordningen vår ønsker vi å ta ut flere enslige kuer og mindreverdige kuer. Samtidig ser vi en noe skjev kjønnsbalanse i avskytingen i forrige periode og at vektgrense for okse avvikes f.o.m. denne perioden. Hanndyr kategoriseres dermed i alle tilfeller etter biologisk alder.

For å begrense uttaket av kalv beholdes andelen til maks 25%. Dette gjør at man vil ha større produksjon på færre dyr, noe som er anbefalt av forskningen. Det gjør at man får flere kilo kjøtt basert på samme beite.

For å produsere optimalt i forhold til beitegrunnlaget har vi tro på å begrense uttaket av de aller beste produksjonsdyrene. Derfor ønsker valdet å frede tvilling-kuer og begge kalvene. Dette gjelder hele jakta for både ku og kalver, for å forhindre at det først tas en kalv, og det dermed oppfattes som en "vanlig" ku med kalv.

I tilfeller der ku med tvillingkalver blir betraktet som skadeelg på jorder, så kan det gis tillatelse til å skyte disse.

Når det gjelder å bygge opp en stamme med flere store okser, bør tiltak iverksettes over store områder. Det er en generell oppfatning om at det er lite storokser og valdet ønsker å vurdere tiltak for dette i kommende planperiode. Vi ønsker oppnå en større andel voksne okser for tidlig bedekning av hunndyrene. Det ønskes i stor grad at tilstøtende vald også gjør tiltak for dette.

Reaksjonsbestemmelser skal være med i jaktreglementet, og disse skal nå benyttes aktivt for stimulere til å unngå feilskytinger der de store produktive dyra blir skutt ved en "feiltagelse". Jaktreglementet skal gjøres kjent for jaktlagene.

I jaktreglementet skal det være med bestemmelser om uttak av skrapdyr. Disse reglene skal gjelde uttak av eldre dyr under 120 kg, ungdyr under 90 kg og kalver under 40 kg.

Tiltak.

Avskytingsprofil.

For planperioden 2022 – 2026 har vi som målsetting å ta ut dyrene med følgende fordeling:

- 15% eldre ku (2 ½ år og eldre, over 160 kg)
- 20% eldre okse (2 ½ år og eldre)
- 65 % smådyr og kalv (inkl. eldre hunndyr under vektgrense og okse på 1,5år.).

Av dette har vi en målsetting om at størst mulig andel av ”smådyr” tas ut som ungdyr, og en andel kalv på maksimalt 25% av totalen. Hunndyr overvektes på bakgrunn av et ønske om å beholde et godt ku/okse-forhold.

Vektgrense for okse avvikles og okser kategoriseres utelukkende etter biologisk alder.

Vest Torpa storvald ønsker at bestanden av store okser øker og vil vurdere målrettede tiltak for dette fremover.

Selv om det ikke oppnås 100 % felling, forplikter valdet seg til å forsøke å oppnå den samme prosentvise fordelingen i avskytingsresultatet.

Andre tiltak.

- Vi vil henstille jaktlagene om:
 - Å unngå å bevisst ta ut produktiv ku, men heller ta enslige små hunndyr tidlig i jakta og heller felle kalv sent i jakta.
 - Å ta ut en god andel ungdyr, og helst god kjønnsbalanse på ungdyrene. Overdreven felling av store dyr, vil kunne medføre mindre frihet i kvotene det påfølgende år.
- For å kunne ha en god produksjon har vi tro på å begrense uttaket av gode produksjonsdyr.
 - Derfor sier vi at tvilling-ku med kalver ikke skal skytes. Dette gjelder hele jakta for både ku og kalver, for å forhindre at det først tas en kalv, og at den dermed oppfattes som en ”vanlig” ku med kalv.
- Å begrense uttaket av kalv, - fortsette med at kalv ikke kan skytes i stedet for andre dyr.
- Alle jaktlag skal tildeles kvote for hvert år. I løpet av planperioden kan tvungen tildeling av ungdyr, eller andre tiltak, innføres hvis avskytingen ikke går som forutsatt.
- Samjakt kan vurderes som et tiltak for å oppnå målsettingene.
- Det vil være gebyrer for feilskyting.
- Alle reaksjonsbestemmelser skal være med i jaktreglementet som gjøres kjent for jaktlagene.

Oppfølgende og administrative tiltak.

- **Aldersbestemmelse av felte dyr.** Etter avvikling av Viltnemda vil valdene selv kontrollere aldersbestemmelse av felte dyr.
- **Kassering.**
Nye bestemmelse i animalforskriften gjør det upraktisk og kostbart med godkjenning av viltkjøtt av mattilsynet.

Valdet skal derfor selv kunne vurdere skutt vilt og kunne kassere om viltet ikke er spiselig. Nytt dyr gis fra storvaldet til jaktlaget når minst 50% av dyret kasseres.

- **Beitetaksering.** Det bør følges opp med overvåkningstakster. Dette koordineres av kommunen.
- **Noe kan gjøres for å redusere skogskader og beitetrykk innmark:**
 - Legge til rette for et godt beite ved avstandsregulering. Spare godt elgbeite.
 - Brøyting av veger.
 - Fôring kan vurderes i spesielle tilfeller.
 - Oppfordre til felling av elg som holder til ved/i nærheten av innmark.
- Jakt i boligområder og hytteområder må organiseres på en slik måte at sikkerheten blir ivarettatt og at jakta ikke er til sjenanse for andre brukergrupper.
- Fallvilt og trafikkskader tas hånd om av kommunen.
- Valdet følger løpende opp utviklingen og nødvendige tiltak knyttet til CWD.

Avskytningsplan for 2022-2026.

Det er til dels store lokale variasjoner i elgstammen innad i kommunen. Men bestandsutviklingen siste femårsperiode på Vest-Torpa og målsettinger for neste periode tilsier at vi bør holde uttaket på ca. samme nivå som siste fem år. Elgstammen på Vest-Torpa er kanskje noe nedadgående etter siste periodes økte avskyting. Det er oppnådd hele 97,9 % felling av tildelt kvote og antall sette elg per jegerdagsverk er relativt høyt, men har sunket noe. En opprettholdelse av dagens kvoter synes å være forsvarlig.

Valdet vil hvert år vurdere en reduksjon i utdeling ved jaktstart for å se an bestandsstørrelsen, dvs. holde igjen tilleggsdyr.

Avskytningsplan Vest-Torpa storvald.

Basert på alt foregående i planen har vi kommet frem til følgende avskytningsplan basert på minimums- og maksimumsuttak:

Valdet tildeles 215 dyr over fem år, som minimumsuttak. I gjennomsnitt 43 dyr per år. Det utgjør i overkant av 2500 dekar bak hvert dyr.

Maksimumsuttak vil være 10% høyere og utgjøre tot. 236 dyr.

Dyrene fordeles slik:

Eldre ku, 15%	=>	32 (35) dyr over fem år	=	gjennomsnittlig 6 (7) dyr/år
Eldre okse, 20%	=>	43 (47) dyr over fem år	=	gjennomsnittlig 9 (9) dyr/år
Smådyr / kalv, 65%	=>	140 (154) dyr over fem år	=	gjennomsnittlig 28 (31) dyr/år

Gjennomsnitt er rundet av til hele verdier og maksimumsuttak er satt i parrantes.

Vest-Torpa, den 30.05.2022

Styret i Vest-Torpa storvald

Birgit Felde

Atle Sørbønsveen

Per A. Rognerud